Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini t... DOI: 10.5281/zenodo.24320847

ta’minlashning ustivor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

these initiatives. Finally, it is important to preserve cultural values while promoting the growth of family businesses, ensuring that business practices remain aligned with the community’s traditions and ethical standards. By taking these steps, we can create a more inclusive, supportive environment for women in the family business sector, ultimately fostering economic growth and social stability.

References

1. Achtenhagen, L., Haag, K., & Welter, F. (2017). The role of gender in family-business research: a systematic review of the literature. Women Entrepreneurship in Family Business, 16-45.

2. Ratten, V. (2021). Family business and sport entrepreneurship. Journal of Family Business Management, 11(3), 300-312.

3. Olson, P. D., Zuiker, V. S., Danes, S. M., Stafford, K., Heck, R. K., & Duncan, K. A. (2003). The impact of the family and the business on family business sustainability. Journal of business venturing, 18(5), 639-666.

4. Hisrich, R. D., & Fülöp, G. (1997). Women entrepreneurs in family business: The Hungarian case. Family Business Review, 10(3), 281-302.

5. Ramadani, V., Dana, L. P., Sadiku-Dushi, N., Ratten, V., & Welsh, D. H. (2017). Decision-making challenges of women entrepreneurship in family business succession process. Journal of enterprising culture, 25(04), 411-439.

TAYYOR MAHSULOTNI ISHLAB CHIQARISH VA SOTISHNI HISOBGA OLISH VA TAHLIL QILISHNING NAZARIY JIHATLARI

Chorshanbayev Umurzoq
Guliston davlat universiteti “Buxgalteriya hisobi va moliya” kafedrasi o‘qituvchisi
To‘raqulova Madinabonu
Guliston davlat universiteti " Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar”fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tayyor mahsulotni ishlab chiqarish va sotishni hisobga olishning nazariy jihatlari tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor ishlab chiqarish jarayonining samaradorligini oshirish, xarajatlarni hisobga olish, mahsulot narxini belgilash, sotuvlar prognozini yaratish va inventarizatsiya boshqaruvini optimallashtirishga qaratilgan. Ushbu tahlillar korxonalarga iqtisodiy samaradorlikni oshirish, moliyaviy rentabellikni ta'minlash va to‘g‘ri soliq hisobini yuritishda yordam beradi.

Kalit so‘zlar: Tayyor mahsulot, ishlab chiqarish, sotish, hisobga olish, xarajatlar, mahsulot narxi, rentabellik, sotuvlar prognozi, inventarizatsiya, moliyaviy tahlil, iqtisodiy samaradorlik, soliq hisoboti, boshqaruv, iqtisodiyot, samaradorlik.

Kirish(introduction): Tayyor mahsulotlar - to‘liq qayta ishlash, yig‘ish va shtatdan o‘tgan, standartlar, shartnoma talablariga javob beradigan, texnik nazorat bo‘limi tomonidan qabul qilingan va tayyor mahsulot omboriga etkazib berilgan yoki xaridorga topshirilgan mahsulotlar. Tayyor mahsulot tarkibiga kiritish, ishlarning turi ular bajarilganligi sababli aniqlanadi, bu esa ushbu baholashdan foydalanishga imkon beradi; me'yoriy (rejalashtirilgan) narx narxida. Ushbu baholash usuli yordamida oyning oxirida analitik hisobda alohida qayd etiladigan normativdan (rejalashtirilgan) haqiqiy tannarxning og‘ishi aniqlandi. Ushbu baholash usuli, tashkilot xarajatlarni hisobga olish va ishlab chiqarish xarajatlarini hisoblashning me'yoriy usulidan, rejalashtirilgan

Published: 23.12.2024
Cite this article: Chorshanbayev Umurzoq, To‘raqulova Madinabonu (2024). Tayyor mahsulotni ishlab chiqarish va sotishni hisobga olish va tahlil qilishning nazariy jihatlari. Emro Science and Education, 1(4). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320847
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

xarajatlar mavjud bo‘lganda foydalanishi mumkin; mahsulotlarni sotish narxlari va ish (xizmatlar) tariflarida. Bu holda, hisobot davri oxirida mahsulot (ish, xizmat) larni sotish narxlari (tariflar) va uning haqiqiy qiymati o‘rtasidagi farq, avvalgi baholash usulidan og‘ish singari analitik hisob-kitoblarda alohida ko‘rsatiladi. Ishlab chiqarishdan chiqarilgan mahsulotlar tayyor mahsulotlar omboriga o‘tkaziladi. Ba'zi hollarda, moliyalashtirish o‘rniga, har bir mahsulot uchun chiqarilgan bir martalik schyot-fakturalar qo‘llaniladi. Agar mahsulotlar bir martalik buyurtmalar bo‘yicha ishlab chiqarilgan bo‘lsa, u holda buyurtmaga kiritilgan buyumlar va ushbu buyurtma bajarilgan shartnoma yoki xat raqamlari schyot-fakturada ko‘rsatilgan. Murakkab va ko‘p komponentli mahsulotlarni ishlab chiqarishda schyot-faktura o‘rniga qabul qilish dalolatnomasi tuziladi, unda mahsulotlarning nomi, miqdori, qiymati ko‘rsatiladi, shuningdek, ishlab chiqarilgan mahsulotlar ishlab chiqarish bilan yakunlanganligi, to‘liq jihozlanganligi, texnik shartlarga (shartnoma shartlariga) javob beradi va texnik qabul qilish aktlariga muvofiq amalga oshiriladi. Agar kompaniya uchinchi tomon tashkilotlari uchun ishlarni amalga oshirsa, unda bu holda ishni qabul qilish dalolatnomasi rasmiylashtiriladi. Akt, schyot-faktura singari, ikki nusxada chiqariladi. Ijrochi kompaniya vakili tomonidan imzolangan bitta nusxa buyurtmachiga beriladi, buyurtmachi vakili tomonidan qabul qilingan ishni tasdiqlovchi boshqa nusxasi pudratchida qoladi va keyinchalik buxgalteriya hisoblarida ishlarni aks ettirish va hisoblashda foydalaniladi.Tayyor mahsulotni hisobga olish kartochkalaridagi yozuvlardan so‘ng qabul qilish yozuvlari buxgalteriya bo‘limiga o‘tkaziladi, u erda mahsulotning chiqarilishi va yozuvlarning saqlanishi to‘g‘risidagi ma'lumotlar saqlanadi. Ish va xizmatlar uchun dastlabki hujjatlar ham buxgalteriya hisobiga o‘tadi.

Buxgalteriya hisobida, tushumlar va xarajatlar hujjatlari, shuningdek buxgalteriya balanslari va ombor hisobotlari asosida tayyor mahsulotning xarajat-analitik tahlili amalga oshiriladi.

Hozirgi vaqtda tashkilotlarda tayyor mahsulotni tahliliy (navli) hisobga olish quyidagi usullardan biri yordamida amalga oshiriladi:

-paralel usul tayyor mahsulotni navli ro‘yxatdan o‘tkazish bir xil tushum va xarajatlar asosida amalga oshirilganligi bilan tavsiflanadi, keyin taqqoslangan miqdorlar o‘rtasida tenglik bo‘lishi kerak. Agar ular ajralib ketsa, sintetik va analitik buxgalteriya registrlaridagi dastlabki hujjatlardagi yozuvlarning to‘g‘riligini tekshirish kerak;

-tayyor mahsulotni navli aylanma varaqasidan foydalangan holda analitik hisobga olish usuli quyidagicha. Omborda buxgalteriya hisobi parallel usulida bo‘lgani kabi miqdoriy hisobga olish kartalari saqlanadi, buxgalteriya hisobida esa navli aylanma varaqalari parallel usul bilan bir xil shaklda saqlanadi, ularga to‘g‘ridan-to‘g‘ri tushum va xarajatlar hujjatlaridan ma'lumotlar kiritiladi.

-tayyor mahsulotni hisobga olishning balans (operatsion hisobi) usuli buxgalteriya balansini tuzishni o‘z ichiga oladi. Balans (balans) har bir hisobot davrining birinchi kunidagi qoldiqlarni aks ettiradi. Varaq har bir ombor uchun buxgalteriya bo‘limida ochiladi va tayyor mahsulotning guruhlari va zaxiralari raqamlari (nomlari) doirasida saqlanadi.

SOTISHNING XISOBI

Ombordan chiqarilgan mahsulotlar dastlabki hujjatlar bilan rasmiylashtiriladi. Savdo (marketing) bo‘limi, etkazib berish shartnomasi va mahsulotni etkazib berish jadvali asosida schyot-fakturani yozadi, unda xaridor, mahsulot nomi (nomi), sotilishi va sotilishi kerak bo‘lgan mahsulotlar soni, shartnoma narxi, miqdori, mahsulot narxidan ortiq to‘langan qadoqlash qiymati ko‘rsatilgan. . Ro‘yxatdan o‘tkazilgandan so‘ng, hisob-faktura omborga o‘tkaziladi. Ixtisoslashtirilgan transport kartasi yuborilgan mahsulotlar

uchun sotuvchi va xaridor tomonidan qo‘shilgan qiymat solig‘ini hisoblashda foydalaniladigan schyot-faktura rasmiylashtiriladi.

Mahsulotlarni sotishdan tushgan tushumlarni, ularning narxini, xaridorlardan olingan soliqlarni va tashkilotning asosiy faoliyati uchun moliyaviy natijalarni aniqlash uchun 90 "Sotish" sintetik hisob-kitobi ishlatiladi. Belgilangan hisobning debetida rejalashtirilgan xarajatlar (haqiqiy qiymati aniqlanmagan bo‘lsa), kredit bo‘yicha esa - sotishdan tushgan mablag‘lar yoki xaridorlardan olingan to‘lovlar ko‘rsatilgan. Bundan tashqari, agar tovarlar, ishlar, xizmatlar xarakatining joriy hisobi buxgalteriya narxlarida (rejalashtirilgan yoki standart narx, sotish bahosi) amalga oshirilsa, 90-sonli "Sotish" hisobvarag‘ining debetida buxgalteriya bahosidagi ularning qiymati va haqiqiy tannarx va buxgalteriya qiymati o‘rtasidagi farq aks etadi.

Xaridorning to‘lovidan tushgan mablag‘lar "Sotish" 90-schyotining kreditida, sotilgan narxlardagi mahsulotning qiymatini va debitorlik qarzlaridan hisoblangan soliqlarni (aktsiz solig‘i, QQS, savdo solig‘i) hisobga olgan holda yoziladi. Hisobot davri oxirida 90 «Sotish» hisobvarag‘ida ochilgan barcha buxgalteriya hisoblari 90-9 «Sotishdan tushgan foyda / zarar» subhesabidagi ichki yozuvlar bilan yopiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, tayyor mahsulotni ishlab chiqarish va sotishni hisobga olishning nazariy jihatlari iqtisodiy samaradorlikni oshirish va rentabellikni ta'minlashda muhim rol o‘ynaydi. Ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni hisobga olish, mahsulot narxini belgilash, sotuvlar prognozini yaratish va inventarizatsiyani boshqarish samarali boshqaruv tizimi uchun zarur. Ushbu jarayonlarni tahlil qilish korxonalarga ishlab chiqarish va sotish jarayonlarini optimallashtirish, moliyaviy hisobotlarni to‘g‘ri yuritish va soliq majburiyatlarini bajarishda yordam beradi. Shuningdek, mahsulotning iqtisodiy samaradorligini oshirish va raqobatbardoshlikni ta'minlashda strategik boshqaruvning ahamiyati katta. Bu bilimlar ishlab chiqarish va sotish jarayonlarini muvaffaqiyatli boshqarish uchun zarur bo‘lgan nazariy asoslarni taqdim etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.B.Muxametov. B.Matrasulov.G.Turayeva T.”Buxgalteriya hisobi” darslik. Ziyo nashr. 2023.-347 b

2. BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY STANDARTI. In " Conference on Universal Science Research 2023" (Vol. 1, No. 4, pp. 93-95).

3. B.A.Xasanov, A.A.Xashimov, A.B.Muxametov, A.A.Abduvoxidov, J.M.O‘razmatov, G‘.B.Akramov, M.A.Norboyeva, D.B.Eshpulatov. Moliya va soliqlar. Darslik. Toshkent-2023. 563 b.

4. A.A.Karimov,J.E.Qurbonboyev. “Moliyaviy hisob va hisobot”. O‘uv qo‘llanma. Toshkent «IQTISOD-MOLIYA» 2019. 624 b.

QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHNI RIVOJLANTISHDA YANGI TEXNOLOGIYALARNING O`RNI

Ko`charov Abulqosim Xolmurza o`g`li
Guliston davlat universiteti Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar fakulteti 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Bugungi global o`sib borayotgan dunyo iqtisodiyotni rivojlantirishda qishloq xo`jaligiga talab ortib bormoqda. Lekin ananaviy qishloq xo`jaligi bu ulkan extiyojni to`laligicha qodirishga qodir emas. Shunday ekan barcha talablarga to`la javob beraoladigan qishloq xo`jaligi biz uchun kerakli soha, hamda u ushbu murakkab vaziyatda daromat va tejamkorlikni oshirishni taminlay oladi.